

ในหลวงของแผ่นดิน : พ่อและครูของแผ่นดิน

รองศาสตราจารย์ ดร.สมเจตน์ ภูศรี*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช มีพระจริยวัตรที่ทรงคอยดูแล ไพร่ฟ้าเหมือนดัง “พ่อกับลูกและครูกับศิษย์” อยู่ตลอดเวลา ทรงชี้แนะแนวทางที่ดีอยู่เสมอเปรียบได้รับ “คำสอนพ่อ” จนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวไทยและชาวต่างประเทศมีปรากฏอยู่ในพระบรมราโชวาท ทรงเน้นเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา การศึกษา เสา่เรียนและการทำงาน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของสังคมปัจจุบันจึงนำแนวทางของท่าน ไปประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวันและการทำงานต่อไป

หลักการทํางาน

“...การทำงานใดๆ ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก ควรอย่างยิ่งที่จะตั้งเป้าหมาย ขอบเขตและหลักการไว้อย่างแน่นอน เพราะจะช่วยให้สามารถ ปฏิบัติมุ่งเข้าสู่ผลสำเร็จได้โดยตรง และถูกต้องพอเหมาะพอดี เป็นการป้องกัน และขจัดความล่าช้า ความขึ้นแปลียง ความเสียเปล่าทุกอย่างได้อย่างขึ้นเชิง...”

“...การทำงานใดๆ มีทั้งงานประจำมีทั้งอุปสรรค มีทั้งปัญหา มีทั้งปรับปรุงขอให้ใช้สมองพิจารณา เรามีสมองในกรรมสิทธิ์ของแต่ละคน และมีสิทธิ์ของเราที่ใช้สมองในทางที่ดีเพื่อตนเอง...”

“...การทำงานที่มีประสิทธิผลและดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงานและที่สำคัญที่สุด ต้องเข้าใจความหมาย ของคำว่ารับผิดชอบเพราะความรับผิดชอบ คือ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยงไม่ได้...”

“...อุปสรรคสำคัญของการทํางาน คือ ความท้อถอยและความหวั่นเกรงต่ออิทธิพลต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุบั่นทอนความสามารถของตน กับความเที่ยงตรงต่อหน้าที่จึงต้องระมัดระวังควบคุมสติและรักษาความสุจริตเป็นธรรมไว้ให้ได้ตลอดเวลา...”

“...การทำงานทุกอย่างต้องให้ได้ประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ประโยชน์นั้นจึงจะสมบูรณ์และมั่นคงถาวรเป็นดีต่อชาติและบ้านเมืองอย่างแท้จริง

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชเกี่ยวกับหลักการทํางาน พระองค์ทรงแนะนำให้ทํางาน พระองค์ทรงแนะนำให้ทำอย่างมีเป้าหมาย ทํางานโดยใช้ความคิดไตร่ตรอง ให้รอบครอบต้องมีความอดทนไม่ย่อท้อง่าย ๆ กับอุปสรรค และต้องทํางานอย่างมีวิสัยทัศน์และครอบคลุม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติบ้านเมือง ในฐานะที่พระองค์เป็น “ครูของแผ่นดิน” ได้มีพระบรมราโชวาทด้านการศึกษา ที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญของความรู้ ผู้เรียน ผู้สอน และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกลไกของการศึกษา เช่น

“...การศึกษาที่ดีการวิชาการเป็นรากฐานและปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์ แต่การที่จะนำเอาวิชาการมาสร้างสรรค์ให้สำเร็จได้นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยการศึกษาที่ดีด้านอื่นๆ เข้าประกอบอุดหนุนด้วย...”

คำสำคัญ : ครู, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช.

* ข้าราชการบำนาญมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

“...ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอนจะต้องลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้เห็นได้ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเป็นอันขาด...”

“...ครูจะต้องตั้งตัวอยู่ตลอดเวลา แม้จะเหนื่อยเท่าไรก็ต้องอดทนเพื่อพิสูจน์ว่าครูนี้เป็นที่เคารพสักการะได้ แต่ถ้าครูไม่ตั้งอยู่ในศีลธรรม ถ้าครูไม่ทำตัวเป็นผู้ใหญ่เด็กจะเคารพได้อย่างไร...”

“...ครูนั้นต้องให้ความรู้แต่เด็กๆ ด้วยความเมตตาด้วยความหวังดี คือ ด้วยความเมตตาต่อผู้เป็นศิษย์ และด้วยความหวังดีต่อส่วนรวมประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ดี ส่วนรวมก็ไปรอด...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระอัจฉริยภาพในความเป็นครูด้านต่างๆ ดังในพระบรมราโชวาทที่สามารถแบ่งออกเป็นครูของแผ่นดิน ดังนี้

ครูรัฐศาสตร์ของแผ่นดิน

“...การปฏิบัติให้ได้ดังปรารถนานั้น จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม หลักสำคัญประการหนึ่ง คือ การศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม ภาวะแวดล้อมอื่นๆ ให้กระจ่างอย่างทั่วถึง...”

ครูสังคมศาสตร์ของแผ่นดิน

“...ทุกคนมีหน้าที่แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำเฉพาะหน้าที่นั้น เพราะว่าถ้าคนใดทำหน้าที่เฉพาะตัวโดยไม่มองดูผู้อื่น งานก็ดำเนินไปไม่ได้ เพราะเหตุว่า งานทุกงานจะต้องพาดพิงกันจะต้องเกี่ยวโยงกัน ฉะนั้นแต่ละคนจะต้องรู้ถึงงานของผู้อื่นและช่วยกันทำ...”

ครูจิตวิทยาของแผ่นดิน

“...เด็กเป็นผู้ที่จะได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างจากผู้ใหญ่ ดังนั้น เด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมให้มีศรัทธา มั่นคง ในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อย สุจริต และมีปัญญาฉลาดแจ่มใสในเหตุผล...”

ครูศิลปวัฒนธรรมของแผ่นดิน

“...ชาติของเรานั้นมีผืนแผ่นดิน และประชากรอันรวมกันอยู่เป็นส่วนร่างกายมีศิลปวิทยา มีธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อถือ และความคิดจิตใจที่สามัคคีกันอยู่เป็นปึกแผ่น ซึ่งรวมกันว่า ความเป็นไทย เป็นส่วนจิตใจ...”

ครูนิเทศศาสตร์ของแผ่นดิน

“...โลกในปัจจุบันเต็มไปด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ ฉะนั้น ก่อนที่จะปักใจเชื่ออะไรลงไปควรพิจารณาดูเหตุผลอย่างถ่องแท้เสียก่อน แม้แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงแนะนำให้ใช้สติและปัญญาศึกษาค้นคว้า และไตร่ตรองให้แน่ใจว่าคำสั่งสอนนั้นเป็นความจริงที่เชื่อได้หรือไม่ใช่สักแต่จะเชื่อเพราะมีผู้บัญญัติไว้...”

ครูพลศึกษาของแผ่นดิน

“...การศึกษาความสมบูรณ์ของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดีและสังคมมั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใฝ่สมบุรณ์และเมื่อมีสุขภาพที่สมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้วย่อมมีกำลังทำประโยชน์สร้างสรรค์ เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่...”

ครูเกษตรของแผ่นดิน

“...เศรษฐกิจของเรานั้นขึ้นอยู่กับเกษตรมาแต่ไหนแต่ไรแล้วรายได้ของประเทศนี้ได้มาใช้สร้างความสำเร็จต่างๆ ซึ่งเป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่จึงอาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของประเทศต้องอาศัยความสำเร็จของการเกษตรเป็นสำคัญ...” ดังที่เกิด “ทฤษฎีใหม่” อาทิ

1. ทฤษฎีใหม่ : การบริหารจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรตามพระราชดำริ
2. ทฤษฎีการป้องกันการเสื่อมโทรมและการพังทลายของดินโดยอาศัยหญ้าแฝก
3. ทฤษฎี “แก้งัดดิน” อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. ทฤษฎีการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกร
5. แก้มลิง : ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
6. การบำบัดน้ำเสีย ตามพระราชดำริด้วย “กังหันน้ำชัยพัฒนา”
7. ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำในบรรยากาศ “ฝนหลวง” เป็นต้น

ครูทรัพยากรธรรมชาติของแผ่นดิน

“...ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรที่พร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งสามารถนำไปสร้างความอุดมสมบูรณ์ และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้อย่างดี “ข้อสำคัญจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดโดยมุ่งถึงประโยชน์อย่างแท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ...” จึงเกิดการพัฒนา “พลังงานทดแทน” อันจะช่วยประหยัดเงินตาของประเทศจากการนำเข้าพร้อมกับแก้ปัญหาราคาสินค้าเกษตร โดยการนำแอลกอฮอล์ผสมน้ำมันเบนซินและน้ำมันดีเซล รวมน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในเครื่องยนต์ดีเซลเพื่อแปลผลผลิตการเกษตรให้เป็นพลังงานทดแทน

ครูเศรษฐศาสตร์ของแผ่นดิน

ในสังคมปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤติเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีนัก พระองค์ก็ทรงห่วงประชาชนที่ต้องรับความเดือดร้อนดังกล่าว จึงมีพระกระแสรับสั่งให้ทุกคนตระหนักในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางนำไปปรับใช้ เช่น

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อได้พื้นฐานมั่นคง พร้อมพอควรปฏิบัติแล้ว จึงค่อยเชื่อมความสำเร็จ และเศรษฐกิจสูงขึ้นไปตามลำดับ...”

“...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากไม่เห็นเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

ครูจริยธรรมของแผ่นดิน

ประเทศไทยเป็นเมืองที่มีความเจริญทางพระพุทธศาสนา เป็นระยะเวลาอันยาวนานและสอนให้ทุกคนยึดถือในการทำดีให้สมกับการเป็น “พุทธมาฆะ”

“...ทุกคนถือเป็นชาวพุทธจะต้องสนใจศึกษาพุทธศาสนาตามภูมิปัญญาความสามารถ และโอกาสที่ตนมีอยู่เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ที่กระจ่างถูกต้อง...”

“...ธรรมะในพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่แสดงสัจธรรมและแท้จริงของสภาวะธรรมทุกสิ่งทุกอย่าง ดังนั้นถึงแม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร ก็ไม่เกินไปกว่าที่ชาวพุทธจะพิจารณารู้เท่าทันได้ เมื่อได้ปฏิบัติ อยู่ในธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยถูกต้องมั่นคงแล้วความเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสังคมก็ไม่ใช้เหตุที่ควรวิตกกังวลต่อไป...”

นอกจากนี้พระองค์ทรงเป็น “ครูคอมพิวเตอร์” ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เจ้ามาบีบคั้นในยุคนั้นของ “สังคมแห่งการเรียนรู้” ทรงเห็นความสำคัญและประโยชน์อย่างยิ่ง ทรงสนับสนุนการค้นคว้าในทางวิทยาการคอมพิวเตอร์ ในส่วนของพระองค์นั้น ทรงศึกษาคิดค้นสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการประมวลผลข้อมูลต่างๆ ด้วยพระองค์เอง ทรงประดิษฐ์รูปแบบตัวอักษรไทยที่มีรูปแบบงดงาม เพื่อแสดงผลบนจอคอมพิวเตอร์และเครื่องพิมพ์ ทรงใช้คอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกพระราชกรณียกิจต่างๆ และทรงติดตั้งเครือข่ายสื่อสารคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนพระราชกรณียกิจต่างๆ ทั้งยังเคยประดิษฐ์ ศ.ค.ส. ด้วยคอมพิวเตอร์เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน เพื่อทรงอวยพรปวงชนชาวไทย อีกทั้งยังเกิดโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำรินักกิจกรรมโครงการต่างๆ เช่น

1. **ไอทีเพื่อการศึกษา** ให้เด็กนักเรียนในชนบทมีโอกาสเรียนรู้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สร้างความเท่าเทียมทางโอกาสและความเสมอภาคเบื้องต้น และนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต รวมถึงการฝึกอบรมครูและบุคลากรในโรงเรียนในภูมิภาค ให้ใช้เครื่องมือสารสนเทศ และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. **ไอทีเพื่อคนพิการสำหรับพัฒนาทักษะ** ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับคนพิการ

3. **ไอทีเพื่อเด็กป่วย** โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการเรียนรู้ สร้างความเพลิดเพลินรวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งขาดโอกาสในการศึกษาในช่วงเวลาที่อยู่ในโรงพยาบาล และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตสื่อสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังที่อยู่ในโรงพยาบาล

4. **ไอทีทันสมัยสถาน** เพื่อเปิดสอนความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้ต้องขัง

5. www.kanchanapisek.or.th สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นความรู้หลายสาขาที่เกิดขึ้นและใช้อยู่ทั้งหมดในประเทศไทย มีทั้งหมด 30 เล่มที่สามารถเข้าอ่านได้ ทุกเพศ ทุกวัย เป็นการเสริมการเรียนรู้ และเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านอีกด้วย

จากพระบรมราโชวาทในการเป็นครูและโครงการในพระราชดำริของพระองค์ที่ทรงเมตตา พระราชทานแก่พระสภานิกายชาวไทย โดยมุ่งหวังว่าพระสภานิกายจะดำเนินตามพระราโชวาทและเดินตามรอยพระยุคลบาทเพื่อถวายพระเกียรติแก่พระองค์ท่าน เพื่อความร่มเย็นแก่ประชาชนชาวไทยตลอดกาลนาน ซึ่งปกติโดยทั่วไปแล้วครูสอนคนเป็นร้อยเป็นพัน แต่พระองค์ทรงเป็นครูที่ทรงพระปรีชาสอนคนได้ทั่วประเทศ โรงเรียน สถานศึกษาต่างๆ จะต้องนำแนวพระบรมราโชวาทไปประยุกต์ใช้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับการเรียนการสอนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

เจริญผล สุวรรณโชติ. (2549). **ครูของแผ่นดิน**. (online), Available HTTP//www.bangkokcity.com/203/vc/club/Tree-father/detail.php.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (ม.ป.ป.) **สมุดบันทึกตามรอยพระยุคลบาทพ่อของแผ่นดินกรุงเทพ : ธรรมสภาและสถาบันศีลธรรม, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (2549) ประมวลพระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง**. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติ.

ในหลวงกับการศึกษาไทย. (online), Available HTTP//www.onec.go.th/theking/koo9.html

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์. (2545). ราชภัฏ : มหาวิทยาลัยของประชาชน. กรุงเทพฯ : มติชน.

สหัส หาญลินธุ์. (2543). 70 ปี **ราชภัฏมหาสารคาม**. มหาสารคาม : ศิริภัณฑ์ออฟเซต.